

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállítás:

Kül-monostorutca 181. szám.

Kiadó hivatal:

Középütea, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. helyegdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglernél (Wollzeile 9. sz.).

Nyilttéri cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelteik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton délelőn.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Egy kis szemle.

Párisban, a hol jelenleg a keleti kérdés első sorban foglalkoztatja a kedélyeket, s a hol szívesen látnának egy regenerált Ausztriát, a Magyarországgal való kiegyezés híre kitűnő jó benyomást tett. Napoleon császár — mint írják — nagy megelégedését nyilvánította a bécsi nagykövét, Metternich herczeg előtt, hogy végre a Magyarországgal eddigi viszály ki van egyenlítve.

E nagy horderejű esemény bekövetkezésének valószínűsége már pár héttel ezelőtt megsejtetvén, a külföldön előre is diplomatiai érdekű kombinációk alapjául vétetett, melyekkel éppen ellenkező természetűek voltak forgalomban, míg a kiegyenlítés békés művének létrejötte iránt kételyek uralkodtak a kedélyek felett.

Most egyszerre Florenczából arról értesít a „Sächsische Zeitung“, hogy ha hivatalos czáfolatok jégzápóra hullana is, tény, miként Franciaország, Olaszország és Ausztria titkos szövetséget írtak alá.

Sőt azt is tudhatni vélük, hogy Ausztria még egy más nagy horderejű egyezményénél is tiszteletreméltó társaságban foglal helyet, t. i. Franciaország, Oroszország és Ausztria egyezményt írtak alá, melynélfogva a keleti kérdést illetőleg a porta irányában közös magatartásra kötelezik magukat.

Már akár veri el a czáfolatok zápora e kombinációkat, akár nem, jogos önértéssel constatalhatjuk, hogy Ausztria erkölcsi tekintélyét a külföldön végre onnan mérik, a honnan kell, t. i. hogy a magyar királyság, jogának megadása által megvén-e nyerve vagy nem életrejének a birodalom érdekében kifejtésére.

E tekintély a chlumi famosus löporfellelgen annyira elborult volt, hogy Ausztriáról csak mint szélhűdött, tehetetlen emberről beszéltek, és bizony senki se beszélt ezen második „beteg ember“ről való szövetségről; ily kombinációkkal még a legmegszorultabb újságírók se merték — compromittálni magukat.

Most azonban, miután b. Beust ezelőtt pár héttel — miniszter léte — nem restelte Pestre letatni s Deák Ferenczet másokkal együtt meglátogatni; és miután Magyarország jogos igényeinek kielégítése az alakot nyerő kilátások közt fölmerült; miután Ausztriát a megnyugtató magyar királyság által regenerálva kezdi a világ maga elibe képzelni: egyszerre forgalomba indultak oly kombinációk, melyek a birodalom alástilyedt tekintélyét magasra emelik a sárból, melybe azt a Schwarzenberg, Bach és Schmerling politikája ejtette, kombinációk, melyek csak hízolgúknak tekinthetők.

Mi a tanúság ebből? Az, hogy valamit a multban a magyar királyság szövetsége emelte Ausztriát nagybatalomná, ugy jelenleg s a jövőben tekintélyes állam itt nem képzelhető szabad és elégtű Magyarországnak nélkül, s ha az az új „pragmatica sanctio“ megkötötték, Ausztria ternót csinált, mondhatni már magában a magyar miniszterium kinevezése által félíg vissza van nyerve a königráti csata.

S ugy látszik, sejtük ezt a külföldön is!

H. S.

Pest, február 5. 1867.

(D.) Erdély első rangú kérdése az, hogy az anyakirálysággal törvényszerűleg végrehajtott egyesülés viszonyában megmaradjon. Ennek pedig egyedüli kezessége és záloga az, ha a magyar törvényhozás az alkotmányviszályt kiegyenliteni, s a királyság önállóságának s integritásának birtokába léphetni képes leend.

Erdély politikusainak tehát főfeladata az, hogy szellemben, magatartásban csatlakozzék a közös királyság higgadottabb pártjához, s azok alatt maga részéről a teremtumot erősítse.

Az összes Magyarország által tömjénezett Deák Ferenczre volt kiválólag fordítva Erdély szeme, s azon politika, melyet Deák májusi híres cikkeivel inaugurált, s mely a birodalom fennállása iránti méltó tekintetek figyelembevételét ajánlotta föl, ezen politika segítette Erdélyt oda, hogy megsemmisült azon rendkívül veszedelmes politikai játéknak minden alkotmányi következménye, a melyet Erdélyben Schmerling, gr. Nádasdy és b. Reichenstein által végbevitt.

Nekünk soha sem szabad elfelednünk hová juttatták ekkor Erdélyt, s hogyan ragadta ki amaz ítőzatos örvényből nemzetün-

ket s alkotmányos szabadságunkat, saját önfeláldozó s megtörhetlen magatartásunk mellett azon bölcsesége által ellenmondhatlan politika, melynek zászlója alá csatlakoztak az erdélyi hatóságok összes képviselői, hat egyén kivételével.

Valamint hiszszük, hogy ez idők szentjén éppen a Deák Ferencz májusi cikkében inaugurált politika mentheti meg Magyarországot integritását s autonómiáját, s valamint tény az, hogy az erdélyi hatóságok képviselőik megválasztásában arra vigyáztak, hogy ezen politikát szilárdan támogató hazafias jellemeket küldjenek követekül: úgy meg vagyunk győződve, hogy azon irányt, melyet Erdély közzselleme akkor vallott, ma sem fogja desavouálni.

Nekünk, az erdélyi részekben lakóknak, igen természetes, rokonszenvenvel kell viseltetnünk az ugynevezett baloldal férfai iránt is. Nem feledhetjük, hogy az 1865-ki fordulat legelső mozzanatai közt is ők emeltek legmelegebb szavakat Erdély uniója mellett, s az ide érkezett erdélyi képviselőket általában meleg barátsággal fogadák.

De a napok főkérdésében politikai nézeteiket nem oszthatjuk: nem azért pedig mintha éppen úgy, mint ők, nem óhajtanók hazánk teljes függetlenségét; szívünkben kívánnók, hogy lenne vagy 30 millió magyar, mely saját királya alatt a 70 millió orosz, 40 millió porosz-német s 30 milliónyi olasz közt magát fenntartani, s bármelyik támadó ellen a másikkal európai szövetséget kapni képes lehetne.

De összes királyságunk népe csak 14 millió meg, az magát csak valamely más hasonló erő szoros szövetségében tarthatja fenn. A historia ezen erőtámaszszal az osztrák örökös tartományokat szőtte mellénk. Ők velünk s mi velők fenntarthatjuk magunkat, ezen önfenntartásra szövetkeztünk is, midőn kimondottuk a pragmatica sanctióban a birodalom két részének együtt birtoklását s megosztatlanságát. Együtt lételünk, personal unio alapján szövetkeztünk oly törvényes és historiai tény, a melyet párt harcokkal meg nem változtathatunk, azt csak fegyverrel és forradalommal változtathatnók meg.

És helyes politika volna-e most Ausztriával egymást összemarczongolnunk, a midőn a magyar királyság határait legközelebből érintő keleti kérdés állván előttünk, éppen oly nagy szükségünk van Ausztria erejére, mint volt I. Leopold alatt, midőn a török másfél százados uralkodását lerázni segített a dinastia a magyar nemzet vállairól.

Már politikai czélokból is nekünk erdélyieknek kiválólag kell támaszkodnunk ezen legitim és historiai szövetségre; de az ezzel ellenkező nézetet pozitív törvényeinknél fogva sem oszthatjuk.

A baloldal tagjai kétségbe hozták azt, hogy a pragmatica sanctio következménye lenne, a kölcsönös védelem kötelessége, s e kötelességet mint pozitív törvényen alapuló kötelességet nem ismerik el. Ellenben mi erdélyiek ezen kötelezettséget éppen pozitív törvényeink alapján elismerni tartozunk, mert 1791-ki V-ik törvénycikkünk világosan kimondja, hogy Erdély az örökös tartományokkal az együtt birtoklásra, és a mutua defensiora nézve egyesületi viszonyban áll.

Igy Erdély képviselői e tárgyban nem adhatnak más szavazatot, mint a mit Deák elaboratuma adott a pragmatica sanctio magyarázataképp; és mi midőn a kölcsönös védelem elvét elismerjük, törvényeink szerint cselekszünk, s ha azt tagadnók, s oly párt-hoz csatlakoznánk, a mely ezt tagadja, törvényeinket sértenők.

Erdély képviselői azon nagy alkotmányos párt kitűnőbb tagjaiból állanak, kik nagy erélylyel s bátor önfeláldozással utasták vissza Erdély megpróbáltatása napjaiban a Schmerlingianismus tanait, s szemben a hatalommal és octroyval az ország codexére támaszkodtak, s e mellett hűségüket s loyaltásukat fejezték ki a dinastia iránt. Így érzett a küzdelem napjaiban egész Erdély értelmisége.

Íde jöttünk Pestre, s a kik itt vagyunk, osztjuk azt a politikát, mely az ország törvényeire támaszkodik, s ez alapon a dinastia iránti hűségnek s nagybatalmi állása pozitív

követelményeinek eleget tenni kíván. És azt hiszszük, hogy valamint mi azok vagyunk, a kik valánk, Erdély közvéleménye is az, a mi volt. És azt hiszszük, valamint mi összesen örvendenénk, ha a 35-ös bizottmány-nak az ország jogalapjaira fektetett munkálata alapján alkotmányos jogaink restitúciója, s hazánk egységének s országi önállóságának biztosítása megtörténik, ugy Erdély értelmisége is, midőn ezáltal nemcsak alkotmány-jogát, de a haza életkérdését, az uniót megnyerte, szívéből fog örvendeni a rég óhajtott s annyiszor jóslott eredménynek.

Ha olvasni fognak olvasóink megragadó cikkeket, melyek hazánk régi dicsőségeire emlékeztetnek, fájdalommal kell arra is gondolnunk, hogy a Nagy Lajosok és Hunyadiak korabeli európai apró hatalmasságok, óriás hatalmakká erősültek szomszédságainkban, minket pedig századokon át tartó véres csaták megapasztottak. Nekünk szövetségre van szükségünk, s a közt első szövetség, mely a történelem által adatott. Meglehet e szövetség végzetes reánk nézve, de e szövetségből való végkibontakozás katasztrofai minden bizonynyal e mostani világgpolitikai conjecturák közt még végzetesebbek volnának. Kíváncsinos tehát, hogy az erdélyi részek közvéleménye, ha a határozati lapoknak, gyakran szellemiúsan írott cikkeket olvassa, olvassa utána Deák Ferencznek a 65-ös bizottmányban elmondott s hatást csak a jó logikában kereső beszédeit, olvassa a fennidézett 6-ik articulust, sőt pillantson bele a magyarországi 1744-iki 11-ik törvénycikkbe, s ekkor állapítsa meg higgadott véleményét, a mely őt megcsalni nem fogja.

A politika olyan, mint az építés: Legbiztosabban épít, a ki egyik követ a másikra rakja. Meglehet az ily épület régi alapjaihoz képest nem lesz nagyszerű, de lesz az, a mi lehet.

A kinek nagy ereje, nagy vagyona van, szétrombolja a szűkkörü alapot, s újat s hatalmasbat épít. Hanem erre még a nagy Franciaország ereje sem volt elég nagy. Ő mult század végén historiai jogait szétrombolá, s még ma is fényes építménye csak kaszamátkából áll, melyekbe egy nemzet alkotmányos szabadsága van internálva.

A mi közvéleményünk legyen higgadt és legitim. Ily közvéleményen nyugvó politika adhat ma oly alapokat, melyen hazánk nagyobb jövőre emelkedhetik.

Meglehet, hogy ez nem emelkedésünk újabb kezdete, hanem hanyatlásunk folytatása lesz. Meglehet a rossz éppen úgy, mint a jobb; de azt hiszszük, hogy ha a nemzet saját történeti politikáját folytatja, minden esetre a legesélyesebben cselekszik. A többi aztán jó vagy rossz végzetétől függ.

A muzeum-egylet közgyűlése.

Az erdélyi muzeum-egylet febr. 11-dikén tartott közgyűlését alelnök mlgos Szabó József orvos és kir. tanácsos egy alkalmi beszéddel megnyitván, bizottságok neveztek ki a levéltár, pénztár és gyűjtemények megvizsgálására, mit a titkári, pénztárnoki, igazgatói, könyvtárnoki, régiség- és éremtári jelentések felolvasása követett, mely lényeges jelentéseket lapunk mind hozni fogja. Mindenik jelentést a politikai fejlemények jobbra fordulását s alkotmányunk remélhető helyreállításából ez intézetre is háromlandó üdvös kibatás reménye hatotta át, annál is inkább, hogy a magyar országgyűlés a tudományos intézeteket országos pártolásban részesítő intézkedések megtételére bizottságot nevezett ki, mely muzeum-egyletünket is felszólította magát képviseltetni, egylettünk titkára fel is utazott, de akkor az országgyűlés elnapolátván, esakis beadott írásbeli jelentésében (mely az országos levéltárba tételét le) tette meg az intézet állapotját földérítő és ismertető felterjesztését. Ezután a választmányból szabály szerint kilépő 4 választmányi tag és egy időközben elutazott 5-dik tag helyett újak választattak: Sári László, idős Hintz György, Sándor József, Szentkirályi Zsigmond, ifj. Groisz Gusztáv urak személyében. Az idő előhaladt lévén, elnök másnap 9 órára tűzte ki a közgyűlés folytatását.

Dr. Szabó alelnök megnyitó beszéde.

Tisztelt közgyűlés! Uraim! üdvözlöm önöket, mint annak az egyletnek tagjait, mely azt a célt tűzte ki magának, hogy nemzetünk belyegét — bár-

mi történjék — eltöröthetlen jegyekkel örökítse meg az Attila és Tubutum földén.

Üdvözlöm önöket, látva, hogy önök akkor is, midőn nemzetünk politikai jövője általános minden hazafi kelet folytonos szorongatásban tart, tekintélyes számmal gyűltek erre a szent helyre, hogy legújabb intézetünknek, melyből a nemzeti jellegű tudományosság alapkövét legbiztosabban reméljük kifejleni, további ápolásáról, neveléséről, megszilárdításáról gondoskodjanak.

Azt a nemzetet, melynek gyermekei a műveltségnek arra a fókára emelkedtek, hol a lélek magától ösztönzéstül követeli a tudományok becsilését, a művészet termékeinek gyűjtését, tanulmányozását, az ilyen nemzetet is az idők mostohasága elsodorhatja a világ piacáról, de emléket meg nem öltheti soha. Görögország elsatnyult, de az ő literatúrája és művészet emlékei mégis azt tanusítják, hogy az a nép, mely egy pár ezer év előtt laktatott a földet az a nép volt a világ legelső classikus nemzete. Róma az idők vasfoga alatt szétmállott, de a lealázott római földön az egykori nagyság maradványait ma is bámulja a tudományos világ.

Mikor nemzetünk meszszelelő fia a tudományok magyar akademiáját, valamint a pesti és kolozsvári muzeumot alapították, akkor részünkről is arra a fatális kérdésre: fog-e ez a nemzet sokáig élni e földön? ki lön mondvá a felelet: igen, fog élni, mert életre való, mert ismeri az életrevalóság föltételeit és azokat megszerezni, felhasználni tudja is, akarja is. Önöknek összesereglése erre a tudományok ünnepeire szavaimat legjobban igazolja.

Nemzetünknek ama fatumszerű: lenni, vagy nem lenni, politikai kérdése foglalatatoskodtatja ma csaknem az egész közfigyelmet, de lám a másák igaz barátai most is azt tartják, hogy minden körülményekben tegye mindenki azt, a mi neki jutott földadatul, a mi pedig azon kívül van, bizza azt azokra, kiknek éppen az a feladata. Ők tudják, hogy ebben az irányban — daczára a jó vagy rossz időjárásnak — minden ember tevékeny fia lehet a hazának, midőn ellenkező úton csak mások szereplését megspasoló, vagy lepiszegető karzati publicumot képez.

Mi tehát a mi földadatunk? egyfelől történeti gyűjteményeink által szélesíteni, szilárdítani az alapot azoknak lábalk alatt, kiknek a jogtöréni küzdelem jutott osztályul; másfelől természettudományi buvázkodások által napfényre hozni földünknek rejtett kincseit, megmutatni népünknek ingyen elhamvadó renetegeink dúsan fizető használatát és megantitani őket a pénzes növények és állatok megismerésére, szaporítására.

Igen fontos, és ha talán nem is mindenkör kellőleg pártolt, de senki által nem is tiltott kettős földadat, melynek teljesítése által nemzetünk azt éri el, a mi nála leginkább hiányzik, t. i. egyfelől a tudomány és művészet magaslátán azt a fokozatot, melyen alól nem lehet a jelenkor civilizált népei közé bejutni; másfelől pedig elérni a vagyonszágot, mely nélkül minden okoskodásunk meddő, minden bármily hangos panaszunk hatástalan, sőt ne felejtjük el azt is, hogy legszentebb jogaink se érvényesíthetők. Ezeket nélkülözve mivel szomszédainkat legfennebb szánakozásra fogjuk indítani, de hogy ők velünk barátilag kezét fogjanak, azt nem fogjuk elérni soha, midőn ellenkezőleg ezt a kettős földadatunkat szerencsésen megoldva, teljes joggal fogunk lépni az emberiném sorsát vezénylő nemzetek dicső sorába, melyeknek összehangzó működése fogja — talán századok, talán ezredek mulva — ténynyé varázsolni az isten képére teremtet embernek ideálját.

De ha nem is megyünk oly messzre, hanem csak itthon a társnemzetekkel viszonyt fontolgatjuk, nem azt látjuk-e, hogy mindenki a mások fölötti suprematiára törekvést írta zászlójára? — Ha mi — kibontakozva ebből az emberiséget lealázó, de egyszersmind lenyűgöző tartó fanatismusból — azt akarjuk, hogy valahára ne a nemzetiségek, istentől se kedvelt, bábele, hanem a hazafiság egysége legyen a kitűzött zászló, ki fogja erre a zászlóra a maga belyegét nyomhatni? bizonyosan az, kinek homlokán a nagyobb műveltség koszorúja díszlik.

Említett két földadatunk megoldására, egylettünk két irányban működhetik, kell, hogy működjen; egyik irány az, hogy földünk természeti és művészeti kincseivel arányban álló muzeumot rendezzen; másik az, hogy hazánkfiak közt a tudomány szeretetét, művelését meghonosítsa. Az első irány működés erőnkhez képest már kellőleg foly: könyvtárunk a legműveltebb szaktudósok is képes hasznos szolgálatot tenni; régiség- és éremtárunk az elvitatlan adatoknak czélszerűen rendezett eze-

reivel a magasabb igényű bűvárnak is tud élvezet nyújtani és a természetiek gyűjteménye is, így folytatva maholnap így lesz tekinthető, mint földünknek nem költőileg színezett képe, hanem valódi fényképezett, tanulságos panorámája.

Teendők másodikára nézt, hogy t. i. hazánkfiak közt a tudomány kedvelését, művelését megbonosítsuk, több a kívánni s következőleg megtenni való; és éppen ezért minden tudományt becsülő hazánkfiának fő kötelessége az összegyűjtött tudományi és művészeti kincseket parlagban nem hagyni, hanem azokat tanulmányozás, ismertetés és feldolgozás által értékesíteni s így az új korban mutakozó nagyszerű mozgalmakon nem csak bámulni, hanem azokban tevékeny szerepet is vinni.

A mi feladatunk s következőleg teendők is oly természeti, hogy annak végképpeni megoldása befejezve nem lesz soha, minthogy minden új siker új munkát is szül, és így az utolsó megállapodás belevész a végtelenségbe.

Ennek a soha véget nem érő munkának a most rohanva haladó idővel párhuzamban tartására megajándékozta a Gondviselés alig születte múzeumunk több tárgybarátokkal, kik — lemondva minden más, talán nagyobb anyagi haszonnal is kecsesgató pályáról — határt nem ismerő buzgalommal, egész valójuk minden utógondolat nélküli odaadásával, de egyszersmind várakozásunkat felülmúló eredményen szentelik égből kapott tehetségeiket a szent ügynek, és a kiknek elegendő nem becsülhető kezdeményezése feljogosít arra a reményre, hogy a mint most, úgy ezután is lesznek nemzetünknek a tudomány díszes terén előre törekvő gyermekei, kik minden időben versenyt futandának a világ bármely nemzetével a tudomány magaslatára.

De talán igenis messze ragadnak szép reményeim, a melyek hogy valaha ténynév váljanak, minél inkább óhajtom, annál inkább kell az arra szükséges anyagi alapot is tekintetbe vennem. Az a nagyszerű áldozatkészség, melylyel hazánkfiak ezeltől nyolcz évvel járultak a haza oltárához, oly magasra emelkedett volt hazánk borult égén, hogy azt elfelejtünk nem szabad soha, nem különösen most, midőn egyfelől a birodalmunk egén mindég nagyobbra és nagyobbra tornyosuló vészfellegek akkor hozott áldozatunk anyagi becsének megromlásával fenyegetődzik, és másfelől midőn ez alapítástól számított első tíz év maholnap eltelik s ezzel ezer és több részvényeseinknek kötelezettsége, valamint azzal együtt jövedelmünknek is tetemes része végét éri, jövedelmünk, melynek minden fillért évenként kénytelenek voltunk igénybe venni és mindamellett itt is, amott is a hiányt érezni. Hogy mindent ne említsek, valjon nem ez-e oka annak, hogy ma sincs olyan helyiségünk, mely a felgyűlt muzeumi tárgyakat tudományoszerű élvezetességgel tarthassa a közönség elébe? — Nem ez-e az oka, hogy a szellemi műveket nem bírjuk kellőleg díjazni, hivatalnokainkat illőleg jutalmazni? Nem ez állítattott-e már akár hányszor okul arra, hogy különben országoszerű elismert legderekabb, egész szakavatottsággal bíró bármely intézetnek elvitázhatatlanul diszere szolgáló hivatalnokaink ma is a provisorium terhe alatt nyögjenek és mi magunk az ok számukra fentartunk azt a provisoriumot, melyet másképpen oly nagyon, nagyon megelégtünk?

Vajha nem ezen szűk terem falai közt, hanem egész nemzetemnek kiálthatnám fülébe: Uraim, barátim, régen óhajtott gyermekünk, erdélyi muzeumunk megszületett, meg is indult, szép jövővel kecsesgét, de még ingadoz: szélesebb alapot tehát neki uraim, hogy állhasson szilárdul, hogy járhasson biztosan. Ha születésekor elég bőkezűek valánk ötet — jövője biztosítása végett — egy kis örökséggel megajándékoznánk, ne szakaszunk itt félbe munkánkat, hanem — könnyen megkalkulható — filléreinkkel legyünk eszközölő az o neveltetésének és kiműveltetésének is, megemlékezve arról, hogy: „nem azé a dicsőség, a ki valamit jól kezdeményez, hanem azé, a ki jól végez.” Uraim! vannak időpontok, melyeknek mintegy megtűnésére örömezték tárjuk fel szíveinket, hajlandóbbak vagyunk vagyonunkból másnak is juttatni. Ilyen időpontot látok én előttünk most, midőn szívszakadva sietünk régóta nélkülözött kedves testvérünk karjai közé, hogy vele egy olyan őszintén közös háztartásra egyesüljünk, a milyen valódi vérokrokhoz illik. Uraim! mivel tehetünk nagyobb örömet 300 év óta várt vendégünknek, mint azzal, ha az egyesüléskor nem valamely zilált, hanem legalább anyiban, a mennyiben töltünk függ, rendezett háztartást ajánlatunk a közös rendelkezés alá.

Ezen szent célunk elérésére, vagy legalább megközelítésére a köztanácskozás ezennel meg van nyitva.

A 65-ös bizottság tárgyalásai.

(Január 28-iki ülés folytatása és vége.)

Deák Ferencz: Ugy látom t. bizottság! hogy az általános tárgyalás nem igen indul meg. (Derűtlenség.) Ennek természetes oka az, hogy mind azt, mit az általános tárgyalásnál a javaslat mellett, vagy ellene mondhatni, az egyes pontoknál legcélszerűbben mondhatjuk el. Ha tehát nem akar a t. bizottság tagjai közül senki az általános tárgyaláshoz tovább szólni, tán befejezhetnők azt, és átmehtetnők a részletes tárgyalásra. (Helyeslés.) Azok is, a mik itt előadtak, bármilyen fontosak

legyenek, a részletes tárgyalásnál mindenütt előfordulhatnak, s csak ott lesznek tisztán kifejezhetők.

Elnök: Ha a t. bizottság úgy kívánja, szakaszonként fogjuk felolvasztani a javaslatot. (Helyeslés.)

Csengery Antal: (olvassa az albizottság véleményének első szakaszát.)

Nyáry Pál: A második szakasz az elsőből van levonva, s azért célszerű volna, ha mindeket együtt tárgyalnók. (Helyeslés.)

Csengery Antal: (olvassa a 2. szakaszt.)

Nyáry Pál: T. bizottság! Én magam is igen célszerűnek látom azt, hogy azokat, melyeket elmondani akarunk, minden pontnál mondjuk el. Ezen második pont alapja az egész munkáltnak. Ha ezen alap nem áll, akkor az egész munkáltnak elenyészik. A feladat tehát az: fontoljuk meg, valósággal az következnek-e a practica sanctio-ból, vagy is talán helyesebben az 1723. I. II. törvényből, a mi abból itt következtetve van. Igen sokat irtak és beszéltek már a practica sanctio-ról, de én úgy tudom, hogy nem csak hírlapilag, hanem már Magyarországi képviselő testülete által is kijelentették: kijelentették pedig 1861-dik évben, miszerint a practica sanctio-ból, vagy az 1723. I. II. törvényekből egyben nem következnek, vagyis inkább abban egyben nem foglaltatik, mint az, hogy a már kihaló félben volt Habsburg férfiág legutolsó sarjadéka ezen törvények által Magyarországi rendinek Megvezetésével biztosított a női ág az örökösödés felől. Hogy ez így van, s ebben több semmi sincs, ez által is be van bizonyítva, miszerint ez világosan hivatkozott az 1715. évi III. törvényekre. Ezen cikk pedig azt mondja, hogy Magyarországot ő Felsége kettőfelé bízottja, t. i. arról, hogy Magyarország mindig saját törvényei által kormányoztatik, másodszor pedig biztosítja arról, hogy soha más tartományoknak már akkor is igen sokszor emlegetett kormányzata alá Magyarországot semmiképp nem vonhatni. Azt gondolom továbbá t. bizottság, hogy legvilágosabban kifejezi azt, hogy az 1723. I. II. törvényekben a Habsburg ház részére a női ág örökösödésénél semmi egyéb biztosítva nem volt, az 1791. X. törvények, mely azt mondja, hogy ő felsége kegyelmesen elismerni méltóztatott, hogy ámbár az 1723. I. és II. törvények szerint a női örökösök közül Magyarország királyá ugyanaz, a ki Németországon kívül és Németországban levő egyéb országok és tartományok fejedelme; mindazáltal kijelenti, hogy Magyarország szabad, Magyarország független, és hogy semmiféle országnak és népnek alávetve nincs. Azt gondolom, hogy ezen törvények legvilágosabban fejezi ki éppen ezen ellentétet által, hogy ámbár az 1723. I. és II. törvények megállapították a női örökösödést, ebből nem akarja következtetni azt, hogy legkisebb más káros legyen Magyarország és a többi országok és tartományok között, mint csupán a fejedelmek ugyanazonossága. De t. bizottság, megvallom, miután mint minden más alkotmány, úgy a mi alkotmányunk is az 1691. 12-diki törvények által biztosítva van arról, hogy semmi törvény nem hozhatatik, törvény meg nem változtathatik, és törvény nem is magyarázthatatik, csak a törvényhozás által, azt gondolom, hogy tisztába jöjjünk ezen sokszor említett 1723. I. és II. törvényeknek valószínűsége értelméről, azt kell figyelembe vennünk, hogy miképp magyarázta ezt az azóta nagyon sokszor ismételt törvényhozás. Azt lehet mondani, az ausztriai dynastia birtokai talán a historiának egyik szakában sem voltak annyiszor megtagadva, mint voltak 1723. év óta. Mindjárt, a kiért alakított ezt törvények, élethálára harezott a követelők ellen. Később jöttek közönségesen ismert ama nagy, lehet mondani, mindig európai érdekű háborúk. Legközelebb pedig csaknem megzsemmisítette az ausztriai dynastiának lételet a francia forradalom, s ebből következett háború. Mindannyiszor Magyarország hivatkozott ezen törvényre, s mindenkor ennek értelmében teljesítette kötelességét. Ha sorba megyünk azon törvényeken, melyek azóta alkottattak, mindenikben azt a magyarázatot találjuk, azon kifejezést találjuk, melyeket különben ismételnem akarok, miután azokat t. Ghyczy Kálmán szóról szóra elmondotta. Ott mindenütt megvonta Magyarország ezt, hogy az ő önállása, függetlensége legkevesebb csorbulást se szenvedjen. De akkor, a midőn ezt megvonta, kötelességét mindig teljesítette a dynastia iránt, teljesítette fejedelme iránt valamennyi törvény mind a fejedelmek jogai, a fejedelmek méltósága és az országnak védelméről szól.

Nagyon sok törvény van, kivált a francia háború alkalmával igen gyakran tartott országgyűlések cikkei között, a midőn annyira vigyáztunk, annyira óvakodtunk az országot, miszerint nem mondhatván azt, hogy egyszersmind Magyarország van megtagadva, azon kifejezéssel élt, hogy azon veszt, mely ő Felségének egyéb országait és tartományait fenyegeti, ugyanaz Magyarországot is érheti; ezen tekintetből gondolom, hogy azon practica magyarázat és azon tények, melyek a törvényben vannak, tisztán és félreismerhetlenül meghatározzák, mi foglaltatik az 1723. I. II. törvényekben; foglaltatik t. i. az, hogy a női örökösök közül is a kitett sorozatban és mindaddig, míg azok ki nem halnak, ugyanaz Magyarország király, a ki az ugyanazon tartományok és országok fejedelme. Ennélfogva azt gondolnánk, hogy ezen 1. és 2-dik pontban foglalt magyarázat nem helyes.

Nem helyes pedig azért, mert tovább terjed, mint az magában a törvényben van; másodszor nem igazolható az utána hozott törvények egyikével sem: ennélfogva azt tartom, ha ez nem áll, akkor a reá épített dolgoknak sem lehet állaniok és a következtetéseknél maguktól meg kell szűnniök.

Bónis Sámuel: Véleményem szerint a sanctio practica folytán az országot védelmi kötelezettség nem kötelezi, mert ha a közös védelmi kötelezettség állna, akkor bizonyosan a hadseregbeli contingencia meg lett volna alapítva. Elmekeztetem a bizottságnak minden tagját, hogy minden utonezmegajánlásnál a competentia eszméje ellen Magyarország mindig felszólalt, és miért tette ezt? Azért, mert a védelmi kötelezettséget nem ismerte el. Ha a védelmi kötelezettség a törvényben lenne, mindazon államadosságokat, melyek oly háborúkból keletkeztek, melyek ezen ország akarata ellen folytattak, ezen országot törvényesen illetnék.

Véleményem szerint tehát a védelmi kötelezettséget a sanctio practica-ból kimagyarázni nem lehet.

Deák Ferencz: T. bizottság! Röviden szölok a dologhoz. A 2-ik szakasz azt mondja, hogy „azon kapolat, mely egyrészt a magyar korona országai, másrészt ő Felségének többi országai és tartományai között fennáll, a practica sanctio alapszik.” — Ezt nem támogatom, hiszen az országgyűlésé ugyanazt maga is kimondotta. Általában megjegyzem, hogy sok dologra valószínűleg azért nem fogok felelni a további vitaközlésben is egyebet, mint azt, hogy az országgyűlésnek ezen vagy ama határozata azt kimondotta: „mert mi itt az országgyűlés kiküldése alapján állunk együtt és működünk; minekünk tehát az országgyűlésnek határozatai — a mely pontra kiterjednek — zsinór-mértékül szolgálunk. De azt hiszem, ez a pont nincs is megtagadva; nincs is tehát ok, miért védeni. A második szakaszban azt mondja az albizottság: „Megállapítván az ünneplés alapszerződés a Habsburg ház nőágának trónöröklési jogát, kimondotta egyszersmind, hogy azon országok és tartományok, melyek a megállapított öröklési rend szerint egy közös uralkodó alatt állanak, felosztatlanul és elválaszthatatlanul együtt birtoklandók.” A ki a practica sanctio-t, vagy ha úgy tetszik, az 1723-iki I. és II. t. cikkeket elolvasta, az arról nem kétkedhetik, hogy ez szóról szóra benne van. Ez tehát szintén áll.

A megtagadás e következtetés ellen van intézve: „E határozottan kimondott elv folytán a közös biztonság és annak együttes elvvel leendő védelme és fentartása oly közös és viszonyos kötelezettség, mely egyszersmind a practica sanctio-ból származik.”

Nem azt mondja az albizottság, hogy e kötelezettség betöltésére bele van írva a törvénybe, hanem ez annak természetes consecutaria. Bizonyosan nem csupán személyes hajlamból kötötték az ország rendei akkor a practica sanctio-t, hanem sok fontos okuk volt arra. E fontos okok egyike az volt, hogy Magyarország megvédésére oly eszközöket, oly segítséget is kellett keresniök, mely maguktól ki nem telt; hiszen benn van a törvény indoklásában: „etiam contra vim externam.” És midőn megkötötték ezen szövetséget, midőn a practica sanctio által a trónöröklést a nőágra is átruházták, nem fogja hinni senki, hogy őseink úgy alkudtak, vagy azon gondolatot forralták volna magukban: „Megváltjuk, hogy ő minket megvédjen; mi azonban őt nem fogjuk megvédeni.” Azt mondják: „Igen, azon kötelezettséget elvállalta az ország, hogy a fejedelmek jogait védje meg; hiszen nincs egyeből szó az indivisibilitás és inseparabilitás névze.” De erre azt lehet válaszolni: ebben a két eszmében, hogy Magyarország tartozik megvéni vagy megvédeni a magyar királyt, ki egyszersmind a többi birtokok fejedelme, azon országok birtoklását azonban nem tartozik megvédeni; ebben azt hiszem, nincsen practicus értelem. Midőn a magyar királynak, ki egyszersmind azon országok fejedelme, azon országainak birtoklását megvédjük, megvédtük azon országokat is.

Azt mondják továbbá, hogy ha ebből a közösséget következtetnők, compromittálók a multat és jövőt. Ezt absolute nem látom át. Miképpen áll az a védelmi kötelezettség, melyet mi a practica sanctio-ból következtetünk? Az ország kimondotta: „Megváltjuk a nőágot magyar uralkodói dynastiának; átruházzuk rá a trónöröklést; kimondotta, hogy mind Magyarország és kapcsolatos részei, vagy a magyar korona országai — mint most nevezni szokták — mind ő Felségének többi országai együtt elválaszthatatlanul és felosztatlanul birtoklandók.” Ha ezt az elvet kimondotta az ország, hiszi-e valaki, hogy ezáltal nem vállalta el magára azon kötelezettséget, hogy ezt az együttes birtoklást megvédje? Valamint ráruházta a fejedelmre, mint azon többi országok fejedelmére, azon kötelezettséget, hogy Magyarország és koronaországainak együttes birtoklását ő a többi országok erejével is megvédje.

Ez az együttes és egyszersmind közös védelem.

Hivatkozunk a gyakorlatra: de éppen ez áll ezen magyarázat mellett. 1715-ben hozották be a rendes katonaság; 8 esztendőre utána mondották ki a practica sanctio. Minden megtagadások ellen együtt védtek ezek a birtokok, a fejedelmek ezen országai egymást: az örökös tartományok — mint nevezük — védtek Magyarországot a török háborúkban; Magyarország védte a többi országokat, azaz ő Felségének azon országait és birtokait a porosz és francia háborúkban, melyek azóta közbe jöttek. Méltóztatassanak felvenni, hogy midőn a porosz háború megindult, egyszersmind kimondotta a bajor választó fejedelmek és a porosz király, hogy nem Magyarország ellen indítanak támadó háborút, hogy nem a magyar király ellen, hanem egyszersmind a többi tartományok ellen harezolnak; és Magyarország mégis megvédte a trónt, megvédte azon országokat; megvédte nem csupán nagylelkűségből — áldozatokat hozott nagylelkűségből — hanem azon közösönösségnél fogva, melynél fogva Magyarország azokat, viszont azok minket, a török háborúkban megvédeni tartoztak. Midőn a francia hadsereg Győr alatt állott, proclamatiók szórattak szét, hogy Franciaország nem akar Magyarországot ellen háborút viselni, és ezen proclamatiók nyomtalanul mentek el: Magyarország teljesítette, mint kötelességének hitt, és ebből áll ez a közösönös kötelezettség.

Azt mondják, hogy ezen kötelezettségnek közösönössége nincs kimondva a practica sanctio-ban. Természetes, hogy nincs kimondva; a közösönösség csak következik belőle. Azt kérdezi valaki: hogy jött tehát most a közösség bele? A dolog igen egyszerű. Midőn a practica sanctio megkötötték, akkor Magyarország azt mondotta, hogy az együttes, felosztatlanul és elválaszthatatlan birtoklás mondatik ki a practica sanctio-ban; tehát azzal azon kötelezettséget, hogy ezen birtoklást együttes elválaszthatatlansága lehető legyen, magára vállalta. Ugyanaz által, hogy a fejedelmek ezen practica sanctio-t elfogadta, ugyanazon feltételt Magyarország irányában magára vállalta. Magyarország magára vállalta, mert mindezen dolgoknál ő maga Szent István koronája körében a fejedelmek együtt intézkedtek; a fejedelmek magára vállalták, mert abszolút ura lévén azon tartományoknak, ő dispoalát azon tartományok seregével

és pénzével, midőn a magyar birtokot meg kellett védeni. Most azt mondja a fejedelmek: Én alkotmányt adtam az örökös tartományoknak, már most nem dispoalok azoknak katonáiról és pénzéről szabadon és feltétlenül, mert most azoknak is van hozzá szavuk, mint nekünk van a magatok katonája és pénze felett: arról kell tehát gondoskodni, hogy ezen közösönös védelmet, mely a mi érdekünkben éppen úgy fekszik, mint az övékben, teljesítse mindenik rész: a magyar teljesítse azt a maga törvényhozáskor után, azok szintén a maguk törvényhozáskor után. Hogy ebből viszonyok származnak, melyek elintézendők, az kétséget nem szenved. Azért indítványozta a bizottság ezen véleményét. Ha valaki jobbat talál, első leszek, ki hozzá állok; csak azt nem tartom elfogadható eszmének, hogy mivel a közösönösség nincs kimondva a practica sanctio-ban, az nem is természetes következtetése a jelen viszonyoknak.

Nem azért kell Magyarországnak alkotmányát megváltoztatnia, mert az örökös tartományok úgy kívánják; hanem azért, mert miután azok alkotmányt kaptak, a régi mód szerint, azon mód szerint, mely mellett az örökös tartományok fejedelmek ott abszolút uralkodók, itt meg alkotmányos volt, azon cél, mely a practica sanctio-ban is ki van tűzve, elérni nem lehet: kell tehát e célra oly módról gondoskodni, melylyel ezen cél elérhető legyen.

Megvallom, akár hogy hányom-vetem és fontolom ezen két szakaszt, oly természetes következtetése az a practica sanctio-nak, hogy én azt bátran, bizony fél merem venni az egész munkáltnak alapjául.

Ghyczy Kálmán: T. bizottság! Csak egy rövid észrevételt vagyok bátor tenni. Én azt részemről nem veszem kétségbe, hogy azon értelemben, mint azt Pest belváros igen t. képviselője elterjesztette, e közösönös védelem t. i. hogy valamint ő Felsége örökös tartományainak erejével Magyarország megvédje, úgy viszont Magyarország is megvédje ő Felségének jogait és így birtokát — a practica sanctio némely pontjaiból a dolgok természete szerint következtetendő — de ezen közösönös védelem helyett az albizottság munkálataiban a védelemnek, a hadügynek s a védelem minden eszközeinek közös elintéztése állítatik fel. Ily közös intézkedés eddigelé Magyarországban soha sem létezett, mert Magyarország mind a védelem esetéről, mind annak eszközeiről mindig önállóság intézkedett, azt tehát nem lehet mondani, hogy ezen intézkedés közössége a practica sanctio-ból foly.

A mi azt illeti, hogy ezen értelemben értelmezett a practica sanctio mindig a régi időkben is, erre nézve Pest belváros igen t. követe a porosz 7 éves háborúra méltóztatott hivatkozni; arra azt vagyok bátor megjegyezni, hogy miután kijelentette a porosz király (közbeiktások: a bajor vál. fejedelmek) azon alkalommal, hogy Magyarország ellen nem szándékozik háborút indítani, éppen itt találom fel annak okát, hogy Magyarország rendkívüli segélyzessel e háborúhoz nem járult, mert a porosz 7 éves háborúra Magyarország részéről semmi ajánlat sem tétetett. (Közbeszólások: mert rendes katonaság volt, s azonfelül insurrectio.)

Az örökösödési háború alkalmával 1741-ben rendeltetett el az insurrectio, de a porosz 7 éves háború törvényeinkben elő nem fordul. (Közbeszólások: a rendes hadsereg közösen harezott!) A rendes magyar katonaság együtt harezott az osztrák katonákkal a közös harezokban, de abból nem következik, hogy a katonaság fenntartására szükséges költségek iránt közösen kelljen intézkedni, mert ily közös intézkedés törvényeink szerint nem létezett. Egyébiránt én e tárgyban hővében nem akarok nyilatkozni, miután éppen e pontra nézve nézeteimet már előzőleg bátor voltam elterjeszteni, csak azt akarom kifejezni, hogy a practica sanctio kiindulási pontul részemről én is elfogadom, de annak más értelmel nem tulajdoníthatok, mint az 1861. évi második felirattunkban foglaltatik, s azon értelemben óhajtanám ezen 2. §-t módosítani.

Nyáry Pál: T. bizottság! Előre bocsátom, miszerint érzem a felelősség terhét, mi reánk nehezedik, és azt hiszem velem együtt mindenki érzi, ezért tehát rosz neven nem fogja venni a t. bizottság, ha nem tartva magamat a ház szabályaihoz, többször is szölok ugyanazon tárgyról. A mit Pest belváros igen t. követe a védelmi kötelezettséget általában illetőleg előadott, tökéletesen áll, de nézeteim szerint az alap nem áll, a melyből kiindult. Bocsásanak meg, hogy nyíltan szölok. Köztünk igen kevés különbség van, ha kimagyarázzuk egymás nézeteit, azon különbség van, t. i. hogy azt én el nem fogadom, hogy a kapcsolatot a practica sanctio-ból származik, vagy azon alapszik, mert azon kapcsolat alapszik egyedül azon viszonyon, a mely két különböző államok közt, melyeknek egy és ugyanazon fejedelmre van, lehetséges t. i. a personal unio, ha tehát a kérdésben forgó két szakasz úgy volna szerkesztve, hogy a kapcsolat Magyarország és ő Felsége többi országai és tartományai közt a personalis unio, akkor nem lenne szavam, ha abból következtetnék védelmi kötelezettségünket és fejedelmünk jogait, akkor tökéletesen meg lennénk nyugtatva; de ha nem abból, a mi a practica sanctio-ban, vagyis ama sokszor idézett törvényekben éppen nincs kitéve, akkor e magyarázat tovább terjed, mint a meddig azt az országnak függetlensége és önállása kiterjedni megengedi.

Azt senki sem hozza, gondolom, kétségbe, hogy Magyarország minden ügyei iránt önállóság intézkedett, mindannyiszor, a midőn vagy saját területre, vagy pedig fejedelme egyéb jogaira vagy méltóságára nézve meg volt támadva. És itt a különbség köztünk. Én a dolog természetéből folyóan tartom a védelmi kötelezettséget Magyarország részéről, de ezzel nem akarom Magyarországot önállóságos rendelkezési jogát megcsorbítani. Természetes az, hiszen nemcsak Magyarországon van ez így, hanem így van ez más ily viszonyok közt is, a hol egy fejedelmre van két államnak. Ez természetes következtetése a létező viszonyoknak. Az azonos fejedelmek egyik állammal a másik ellen bizonyosan háborút nem folytathat, s csak azon esetben, ha kívülről megtagadtatik, meg fogja védeni magát mind a két állam erejével.

De ha mi a practica sanctio-ból olvasnánk ki a közös együttes védelmi kötelezettséget, akkor

az következnie kell, hogy most ő Felsége azáltal, hogy az örökös tartományoknak már befolyási jogot — vagy mint ő nevezi — alkotmányt adott, azáltal, mondom, a mi önállóságunk meg van csorbitva; mert mindig feltételezték azon dolgokra nézve teendő intézkedéseink mértékét, hogy abba a másik fél is beleegyezzen. Ez az, mit Magyarország függetlenségével és önállóságával — ha itt e kötelezettség azon értelemben vétetik, mint azt Pest belváros igen t. képviselője előadta, — összeegyeztetni nem tudok; nem tudom Magyarországot önállóságával és függetlenségével összeegyeztetni azt, és nemcsak összeegyeztetni nem tudom, de hivatkozom azon törvényekre, melyek azt mondják: valamikor erre eset volt, és minden innen vonható következtetés nélkül, mert mit tett ez? Azt tette, hogy az nem volt kötelezettség, mert ha ez oly értelemben vett kötelezettség lett volna, először nem lett volna joga azon övést tenni; másodszor nem lehet felténni, hogy a fejedelem — kinek sanctio-jától függött, hogy az törvényne legyen, — ily feltételbe beleegyezett volna. Ennél fogva, mondom, csak abban különbözöm, hogy én elismerem, hogy azon kapcsolatnál fogva, miszerint personal unióban vagyunk a többi országokkal és tartományokkal, természetes következtetés, önkényesen folyó következtetés az, hogy ha azok megtámadtának, mi védjük azokat, mint védjük mindig, és most sem vonom kétségbe, hogy jövőben is tegyük, csak azt nem akarom, hogy önállóságunk azáltal, hogy mi e tekintetben többé nem magunk és önállóságunk rendelkezünk, megcsorbitsassék.

Tiszta Kálmán: T. bizottság! Nem akarok ismétlésekbe bocsátkozni, azért csak egyre vagyok bátor felélni. Egyik előttem szóló képviselőtársunk fölémlítette a 7 éves háború példáját, és midőn kifejté, hogy Magyarország rendkívüli segéllyel a háborúhoz nem járult, ellenében az mondatott: „Igen ám, de a rendes hadseregek együtt verekedtek!” En ugytém, hogy akkor még teljes erejében levő törvényeink szerint, ha azon hadseregek együtt verekedtek, már csak azért is, mert a magyar hadsereget az országból, az ország beleegyezése nélkül nem lehet és nem szabad kivinni, törvénytelen volt az. A hadseregek hiszen együtt verekedtek törvénytelenül Solferinonál és Königrátnál is; számtalan törvénytelen eseteket felhozhatunk, de nem szeretem, hogy azokból törvényeket és törvényes következtetéseket vonjak.

Somssich Pál: A kapocs, mely Magyarország és ő Felségének többi birtokai közt létezik, nem a személy által vett feltevé, hanem igenis csak a létező törvények által. Jelenleg az 1687-diki II. és III. örökösödési törvény, mely a fiág uralmát alapította meg és a sanctio practica vagyis az 1723. 1. 2. áll, de addig a viszony, mely az uralkodó és Magyarország közt fennállt, a hatalomnak viszonya volt és az örökös viszonya, melynek Magyarország a helyzetet különbözőségehez képest engedett, vagy ellene törvénytelenül fel is lépett. Midőn azonban Leopold alatt az első örökösödési törvényt hozott, akkor először a férfi ágra, később pedig a leány ágra is kiterjesztetett az örökösödés és akkor lett ez a kapocs, mint Pest belvárosa érdemes követé mondá, törvényes kapocs, csak is ez létezik a törvényben, az előbbi csak a hatalmaskodásnak, az elnyomásnak volt képesa. Azt csak azért kívántam megjegyezni, hogy a javaslatnak azon tétele, mely a practica sanctio-t veszi fel alapul és kiindulási pontul, tökéletesen helyes és minden más kiindulási pont nem is lenne törvényes. A mi egyébiránt a porosz háborúra hozott fel, nem Poroszország mondotta azt, hogy Magyarország ellen nem folytatt háborút, hanem Bajországot és Mária Terézia alatt az első országgyűléstől mindig hol magyar sereg, hol magyar insurrectio, mindig a magyar törvényhozás beleegyezésével adott meg, s erről a nádornak és primásnak nyilatkoztai az országgyűlésen elég bizonyoságot tesznek 1740-ben. — Egyébiránt ez részletekre nem megyek át, csak azon szóra akarok rövid megjegyzést tenni: közös és kölcsönös. Ha szójátékok nem akarunk csinálni, valljuk meg, hogy midőn előbb kölcsönös volt a védelem, akkor is közösen intézkedünk fölött; miért? mert ő Felsége abszolút uralkodó lévén, a tulsó országokban, mint ilyen, teljhatalommal intézkedett. Magyarországon pedig alkotmányos uralkodó lévén, csak az országgyűléssel tractálhatott, és midőn ezzel végezt az ennek határozatait sanctionálta, a tulsó országok részéről is teljhatalmával fogva beleegyezett. Magyarországnak joga volt intézkedni védelméről, és csak az alkalmazásban volt kölcsönös és közösség; most is csak, miután a viszonyok megváltoztak, az a kérdés, hogy a kezelést miként lehet gyakorlatilag legezelszerűben végrehajtani; véleményem szerint a következtetés, mint az a javaslatban a practica sanctio értelmezéséből vonatik le, correct és szabatos, és azért pártolom azt.

Ghiery Kálmán: Hamegengedik, csak azt akarom röviden, Somogy megye egyik kerületi képviselőjének válaszolni, hogy mi most Magyarország gyűlése részéről Magyarország közjogainak rendelkezése, és az iránt vagyunk kiküldve, hogy erre vonatkozólag javaslatokat tegyünk. Az, hogy miképp gyakorolják alkotmányos jogokat ő Felségének többi országai, arról gondoskodni azoknak leszen teendője, én azt gondolom, hogy minket nem illet, arról gondolkodni, hogy ők miképp gyakorolják alkotmányos jogokat, fognak ők az iránt intézkedni, minekünk csak a magunk törvényes alapját kell ilyekezint tisztán fenntartani, és felszólalásom egyenesen csak arra volt intézve, hogy ezen törvényes alap nincsen ezen paragrafusban fenntartva; mert abban az alválasztmány a practica sanctio értelmét, melyet törvényes kiindulási pontul vesz fel, igen tágra terjeszti ki, oly tágra, a minőre valóban kiterjeszteni nem lehet, és azért abból, mint a munkálatnak folyamata mutatja, sokkal messzebb terjedő következtetéseket von ki, mint minőbe megegyezni tudnék.

Várady Gábor: Nem tudom meg fognak-e érteni mostani rekedt s ezért gyenge hangom miatt, azonban bátor vagyok egy igénytelten észrevételt tenni. Az mondatott itt, hogy a feliratokban mindig meg volt említve a kölcsönös védelem. (Felkiáltások: Nem mondatott!) És hogy ezen második pont azokra van fektetve. Az 1866-iki első felírataiban azon kifejezés használtott: „a kölcsönös védelem eszméje.” Ha a képviselőház meg lett volna arról

győződve, hogy a practica sanctioiban a közös védelmi kötelezettség és nemcsak a kölcsönös védelmek eszméje foglaltatik, bizonyosan ezen kifejezést használt volna, és ezért mondom, hogy az első és második pont nemcsak tulment az 1861- és 1866-diki felírásokban kifejezett elveken, hanem határozottan azoknak ellenkezőjét tartalmazza.

Hivatkozás történt az 1741 ki időkre. Hogyha kötelezettség kifolyása lett volna, mit Magyarország akkor tett, Mária Terézia bizonyosan nem hivta volna fel az országot védelemre és nem appellált volna a nemzet loyálisására, hanem egyszerűen utasította volna az országot kötelezettségének teljesítésére. Tény az, hogy a practica sanctioiban a kölcsönös védelemnek legfeljebb eszméje foglaltatik, és ebből nem az következik, hogy alaposan állíthassuk, miként a második pontban kimondott, közös védelmi kötelezettség benn van a practica sanctioiban, hanem az, hogy a kölcsönös védelem eszméje nyomán, mely felíratainkban kifejtett, ha ez szükséges, egy új törvényt alkossunk.

Somssich Ignác: Azért szölok röviden még ezen két ponthoz, mert ha ezen magyarázat elfogadtatik, akkor a többi majdnem önként következik belőle. És miután Somssich bizottsági tagtársunk az 5. pontra előlegesen hivatkozólag kijelentette, hogy a bekövetkező észszerű módosításoknak azon változott viszony szempontjából kell keletkezniük, melyek az 5. pontban meg vannak említve, hogy t. i. alkotmányos népekkel lesz ügyünk, bátor vagyok azon kérdést tenni, hogy vajon ezen változtatás Magyarország jogainak sérelme nélkül történhet-e? Az mondatik, ezelőtt az örökös tartományok abszolút fejedelmével volt dolgunk; azt hiszem azonban, hogy ha az abszolút fejedelem örökös tartományai javára jogainak egy részéről lemond, ez által azon viszony, mely köztünk és ezen abszolút fejedelem közt akkor sem állt, mikor az abszolút fejedelem az örökös tartományokat képviselte, nem változhatik olyképen, hogy Magyarország jogai csönkítást szenvedjenek.

Bátor vagyok már most azt kérdeni, vajon azon abszolút fejedelmeknek azokban, a melyek itt közös ügyeknek kijelentetnek, mint a hadügy, a külügy, mint az ezekre vonatkozó pénzügy, volt-e azon joga, mely már most ezen munkálat szerint az örökös tartományoknak meg fog adatik. Nem; szerintem legalább nem volt; mert Magyarország azon viszonyok felett, melyek itt közöseknek tartatnak, önállóság rendelkezett, ezentul pedig nem fog önállóság rendelkezni, hanem bele fognak folyni az értekezésekre azon örökös tartományoknak országgyűlései, és ha köztük az egység meg nem történik, a két fél értekezése nyomán fog határozni a Felség. Ennél fogva Magyarország jogainak egy részébe csönkítás következik be, a mennyiben az abszolút fejedelem átadva jogainak egy részét az örökös tartományok népeinek, oly új hatalom keletkezik, mely előttünk ismeretlen s érdekeinkkel ellentétben állnak. Ez az a mi aggodalomba ejt, hogy oly helyzetbe és kötelezettségekbe sordultunk, a melyeket ezelőtt nem ismertünk.

B. Kemény Gábor: Azon eszme, hogy ő Felségének nem-magyar tartományaival a magyar korona tartományai is szövetségbe lépjenek, nem új. Éppen akkor, midőn a practica sanctio-t hozták, közvetlenül hozatala után felmerült a követek tábláján — s ez ismeretes dolog — azon eszme, hogy miután a dynastia alatt állandó közös védelemre kötelezték magukat Magyarország rendei, szükséges lesz azon kötelezettségeket szorosabban körülírni, a melyeket éppen ezen kölcsönös védelem maga után hoz, s ennélfogva egy meghatározandó unió — ez volt a kifejezés — létesítését nélkülözhetlennek tarták.

A követek táblája e tekintetben üzenetet küldött a főrendekhez, és a főrendek magukévá tették az eszmét, kijelentvén még egyszer, hogy a practica sanctio megkötése által Magyarország jogain csönkítást szenvednek, semmi esetre nem engednek; de azon viszonyt, melybe a magyar korona ő Felsége többi tartományaival lépett, per instrumentum pragmaticum kívánják körülírni — tehát még a kifejezés is practicus. Semmi esetre sem új eszme ez tehát, mely a magyar országgyűlésen elő nem fordult volna.

Nagyon természetes, és némileg jellemző az akkori államférfiaknak naiv felfogására nézve, miszerint nem tudták képzeli, hogy az állam sorsa felett intézkedjék a fejedelem, a nélkül, hogy az országot megkérdezzék. Megkérték t. i. III. Károlyt az ország rendei, hogy engedje meg, hogy e felett érintkezésbe jöjjenek az örökös tartományokkal. Mi volt természetesebb, mint hogy az abszolút fejedelem, ki maga a jog és igazság egyedüli forrása, nagyon szárazan azt mondta: „hogy ne legyen gondjuk ezzel.” E tekintetben megváltozott a viszony, és azt hiszem, senki sincs köztünk itt, és e terem falain kívül, ki ne üdvözlne ő Felsége azon fejedelmi elhatározását, hogy a Lajthán teli tartományokat is alkotmányos állással örvendeztetni meg; mi kétségkívül nem fogunk azon emberek lenni, a kik gátolni fogjuk azon testvéreinket, hogy az alkotmányos élet sorompóiba belépjenek. Azon emberek, kik polgári társaságban élnek, abszolút jogokat nem alkalmazhatnak mindenütt. Akkor, ha házam mellett a szomszédomnak van háza, nem gyújthatom meg a magamét, és a törvény intézkedik is, hogy az ne történjék. Azért, hogy egy vagy más állam szövetségbe lép, nem következik, hogy önállóságáról lemond. Számtalan példáját mutatja ennek a mostani civilizált kor, melyben minél emelkedettebbek az államok, annál több szerződésre lépnek és szívesen alárendelik magukat a terheknek azon javakért, a melyeket ezen szövetségek nekik nyújtanak. En tehát legkevésbé sem tartok attól, hogy Magyarország önállása eljárszatnak az által, hogy az újabb viszonyokhoz képest új szerződést köt ő Felsége többi országával, és azért én igen helyesnek tartom ezen eljárást, és elfogadom a practica sanctio ezen értelmezését.

Bónis Sámuel: Bocsásson meg a t. bizottság, hogy azon magyarázat után, melyet szavaimra Pest belvárosa érdemes képviselője tett, a közös kötelezettségről néhány szót mondjak. Ő azt mondja, hogy mindig tiszteltetben és szentül tartja a házának határozatát. Ha azt mondta volna a bizottság, hogy azon kapocs, mely köztünk és az örökös tartományok uralkodója közt létezett, többé nem elegendő, és így egy új frigre kell lépünk,

melyben a közös védelem kötelezettségét megállapítjuk, ezt értem; de, midőn a ház a jogfolytonosság mellett kimondta, hogy a practica sanctio-tól egy hajszálig el nem térünk; midőn kimondottuk, hogy a practica sanctioiban csak a fejedelem közössége, csak a personal-unio van kimondva, akkor valóban nem látom át, hogy ezen közös kötelezettséget mint alapítjuk a personal uniora.

Somssich Pál: Somossy t. barátom megnyugtatóra biztosítom őnt, hogy ezen operatum Magyarország jogából semmit fel nem ad, (nehány hang: de hogy biztosítja?) sőt gyakorlati téren gyarapítja azokat. Ő Felsége eddig mint Magyarország alkotmányos királya, de egyszerűen a többi tartományoknak abszolút ura, valahányszor a magyar országgyűléssel alkotmányosan tractált és ennek kívánatai az ő belátsái szerint többi tartományainak érdekeivel ellenkezett, akkor egyszerűen megtagadta a sanctio-t, s annyiszor, a mennyiszor neki tetszett, parallsította a magyar országgyűlés alkotmányos hatását, tehette ezt annyiszor, a mennyiszor, mert nem volt felelős kormánya az országgyűlés többsége irányában, a létező kormány nem tartozott lelépni. De most, midőn mi parlamentarizmusra törekedünk, midőn miniszterialis kormányt kívánunk, ha ez létesül, ezt nem fogja többé tehetni, nem csak azért, mert Lajthán tul alkotmányt adott, hanem azért is, mert itt miniszterialis kormánya meg nem fogja állhatni. Ha tehát a kölcsönös védelmet illusztrálni tenni nem akarunk, ezen eddig ő Felségével, mint abszolút urral, történt tractatusok helyett kellett substituálni olyat, mely már most az alkotmányos viszonyoknak megfelelően. Ez pedig Magyarországnak gyakorlatilag több valósgos jogot nyújt, mert az országgyűlést nem lehet ezentul parallsálni annyiszor, a mennyiszor a hatalomnak tetszik.

Somssich Ignác: Nem vagyok megnyugtató, mert csak a negatív részre kaptam feleletet, t. i. hogy ő Felsége kívánataink megtagadhatja; de arra kérek feleletet, hogy azon pozitív jogaink fennmaradására, melyekkel eddig bírtunk, ha ő Felsége részéről, mint ki örökös tartományai felett abszolút hatalommal, igények tételnek, pl. a katonaadás, vagy a pénz-ajánlás dolgában, melyekre nézve Magyarországnak az előtt teljes önállása megvolt, most hol fekszik a megnyugtató? (Zaj. Több hang, ott van a 11. §.)

Somssich: Ha valahol nekem t. barátom megmutatja azt, hogy az újonczok megszavazását ezen munkálat a magyar törvényhozástól elveszi, akkor igazat adok neki.

Nyáry Pál: T. Kemény Gábor báró practice akart felelni azon ellenvetésekre, melyeket tetünk, és ha jól értem, azt akarta bizonyítani, hogy szilkebb az a kapocs, melyben az örökös tartományokhoz állunk, mint a personal-unio, de ezt még sem akarván tagadni, oly formán okosodik, hogy e kapocs 1723-ban szilkebb is lehetett volna. Feleltem a történeteket, feleltem Magyarország rendjeinek abbéli kívánatát, hogy az örökös tartományokkal uniót akartak, s ebből azt következteti, hogy ekkor Magyarország karai és rendei meg akarták függetlenségüket szüntetni.

Kemény Gábor báró: Ezt nem mondtam.

Nyáry Pál: Én beszédéből ezt következtettem, mert különben nincs értelme, miért volt ezen érv ellenünk felhozva. Hogy Magyarország mit akart; azt a historiából én alkalmastul úgy tudom, mint ő, de hogy mi történt, azt mutatja a törvény, mutatja az 1715-diki III. t. czikk, mely világosan kimondja, hogy Magyarország biztosított arról, hogy saját hozott és hozandó törvényei szerint fog kormányoztatni. Ebből a t. báró úr azt következteti, ha azt jól értem, hogy itt most nincs egyébről szó, mint két nemzet közti szövetségről. Ha ezt tette, vele tökéletesen egyetérték és én minden szomszédainkkal, nemcsak az osztrák tartományokkal, hanem minden szabad országgal örömmel üdvözlöm a szövetség nagy eszméjét, s azt is hiszem, hogy az európai művelt nemzeteknek mintegy feladata, minél szorosabb szövetségbe lépni egymással. De azt hiszem, hogy e szövetség kötése függetlenségünk feloldozása s önállásunk rovására soha Magyarországon egyetlen nemzet képviselőjének sem jutott észébe, s én nem is kételkedem, hogy így gondolkodik a t. báró úr is, mert különben azt kellene hinnem, hogy összeavarta azt, s azt hiszi, hogy most itt arról van szó, hogy két független nemzet egyezkedjék egymással. Hiszen éppen az a baj és azért mondjuk ki minden feliratunkban és e munkálatban is többször van kimondva, hogy ha alkotmányunk teljesen visszaállítatik és az örökös tartományok is alkotmányosságot nyerne, mint alkotmányos, szabad, független nemzet, velük, mint alkotmányos szabad és független nemzetekkel örömet érintkezünk, s azon dolgokat, melyek most töltünk közösségük czime alatt kioroszakoltatni céloztunk, igen szívesen kiegyenlítjük, s ekkor sem Magyarország, sem azon tartományok függetlenségük feloldozása tekintetében nem fognak panaszt emelni. De fontoljuk meg helyzetünket, s látni fogjuk, hogy itt nem az forog kérdésben. Fejedelmünk, kinek törvény szerint addig is, míg magát megkoronáztatja, az alkotmány és törvény szerint kell kormányoznia, felfüggeszté Magyarországunk alkotmányát, s miután azt 18 évig felfüggesztve tartá, ezután először tagadta Magyarország jogait, később azokat elvileg elismerte, s most 3-szor azt mondja, lehetetlen az alkotmányt mindaddig visszaállítani, míg azon viszonyok kiegyenlülnek nincsenek, melyek Magyarországot és a többi országokat közösen érdeklék. — Erre Magyarország azt mondotta, hogy e részben törvényesen és így hatályosan intézkedhessünk, kérjük alkotmányunk visszaállítását. Ez nem történt meg, s így most azon helyzetben vagyunk, hogy ha alkotmányunk teljes visszaállítása előtt annak megcsönkításába egyeznénk, ezáltal egyszerűen kárt okoznánk azoknak is, kik az alkotmányosság után vágyódnak, mert azok nem kapnának így valósgos alkotmányosságot, hanem kapnák az alkotmányosság azon darabjait, melyet mi reájuk ruházunk. Ennélfogva azt hiszem, hogy mindnyájunk legelső kötelessége: ilyekezni, hogy saját alkotmányunk egész terjedelmében visszaállítsassék, és mindannyiszor, a mikor lehet, nyilvánítsuk azt, ha az örökös tartományok is alkotmányt nyerne, mi, mint alkotmányos független nemzet, velük, mint szintén alkotmányos, független nemzetekkel ezen ügyeket sokkal rövidebben, sokkal cél-

szerűbben és sem az ő, sem a mi kárunkkal fogjuk elintéztetni. (Maradjon!)

Simay Gergely: Azon vélemény ellen van észrevételem, mely szerint az együttes védelem nincs kimondva a practica sanctioiban. Ez tökéletesen helyes és nincs is a szerkesztésbe felvéve, hanem miután a sanctio practica kimondja, hogy e határozottan kimondott elv folytán származik a kölcsönös és együttes erővel való védelem, és ez áll is; mert, hogy lehet együttes birtoklás, ha a védelem maga nem együttes és kölcsönös. Ennélfogva a szerkesztet megártása mellett szavazok.

Elnök: A szölszra senki sem levén többé följegyezve, szavazásra bocsátom a kérdést.

Méltóztassanak azok, kik az albizottság véleményének két első szakaszát elfogadni kívánják, felállani. (Megtörténik.) A többség a két első szakaszt elfogadja.

Az ülés végződik esti 8 órakor.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. A „Köln. Zig.” jölértesült levelezője következő figyelemreméltó közlést hoz a III. Napoleon által tartandó trónbeszédéről: „A keleti kérdésre vonatkozó váratlan nyilatkozattal fogja e beszéd a francia nemzetet meglepni. A Moustier által követett, Törökországnak kedvező politika teljesen el lett hagyva és Franciaország, Ausztria és Oroszország — mondom Oroszország — egyezményt írtak alá, melyben közös fellépésre kötelezik magukat a porta ellenében. A három hatalmasság messzeható reformokat akar a porta kezére átlatatni számára, s követeli a szerb várak kiürítését, Hohenzollern Károly hg investitúráját s független kormányzatot Kréta szigetének. Ez utóbbihoz a szultánnak csak föuri joga maradjon. Biztosítanak, hogy a császár ezen egyezmény létrejöttét fogja kihirdetni február 14-diki beszédében. III. Napoleon nagy súlyt fektet a Pest és Bécs közti kibékülésre. Hallomás szerint ő Felsége tudatta Metternich herczeggel „élénk meglegedését” a Magyarországgal viszály megszüntetését felett.”

A Páris és Berlin közti barátságos viszonyok jelétül tekinthető ugyane lap következő czikke: „Már gyakran említettett, hogy téves azok nézete, kik Poroszország cselekvényeit Franciaország ellen irányozottaknak tartják. De másrész az azon osztrák keletkezési hír is alaptalan, mintha Bismarck gróf erőlyes eljárása azt bizonyítaná, hogy Páris és Berlin közt megegyeztek a kárpótások dolgában. Sokkal egyszerűbben onnan magyarázható a francia kormány barátságos magatartása a német egyesítési mozgalommal szemben, hogy De Moustier marquis nem hiszi, miszerint ezen egyességes mozgalom meggátolható lenne s nem találja Franciaország érdekében lenni, koczkatatni a porosz rokonszenvet néhány trónvesztett fejedelem s az elegyngült Ausztria kedvéért.”

SZERBIA. Mihály, szerb fejedelem, mint a „Zukunft”-nak írják, egy lakoma alkalmával, melyre a nemzetörség összes zászlóaljparancsnokai hivatalosak voltak, beszédet tartott, melynek jelentőségét a jelen pillanatban nem lehet félreüsmerni. A fejedelem így szólt: „Tiszt urak! Azon intézmények közül, melyeket kormányom részint alapjából fölépített, részint tovább fejlesztett, elvitázhatalanul a legfontosabb az állandó hadsereg újrászervezése és a nemzetörség megállapítása. Azon gondolat, mely már boldogult atyámat rábirta a honvédelmi intézmény létesítésére, de melyet, a halál által utóéletvé, nem tudott végrehajtani — abban áll, hogy Szerbia oly állást képesítsék a Balkán félszigeten foglalni, mely hozzá, mint keresztény államhoz méltó volna. Engem részesített Isten azon kegyelemben, ezen nagy hazafiai eszmét életbeléptetni. Uraim! A mai Szerbia s ezt nyíltan bevallottam, azon államok és országok közt már is az első helyet foglalja el, melyek évszázadokon át velünk együtt ugyanazon sorsot osztották, és melyekkel még csak nem rég, nem álltunk ugyanegy polcon. A szerb név, eddig alig levén Európában ismeretes, most mindenütt tiszteltetl elmlített. Ezen szerencsés jelenség főérdemét a hadsereg igényelheti, mely a békében a törvényesség és rend biztosítója a háborúban pedig, melyre én és a haza fölhivandjuk, az ellenség ijedelmé lesz.”

GÖRÖGORSZÁG. Athene, febr. 2. A kamara megszavazta a száraz és tengeri haderő szaporítását. A hadügyminiszter ezt mondá: „Mi azért fegyverkezünk, mert nagy események állnak küszöbön, mert a békét fenn akarjuk tartani.” Valaoritis így nyilatkozott: „Görögország határának kibővítésére és egy nagy görög nemzetiség alakítása — az egyedüli mentő eszközök.”

OROSZORSZÁG. A „Börs. Halle” írja: A czár megbízásából, egyik szárnysegéde annak tanulmányozásává foglalkozik, hogyan lehessen a vasutálózatot a csapatok gyors szállítására használni. E célból a gyalogság, lovasság, tüzérség és szekerészet be- és kiszállításának gyakorlását ajánlja, valamint a vasutak szállító eszközeinek megfelelő berendezését. Bármily elégtelen is még vasutálózatunk, a nevezett czélt a vonal hosszága és a szállítóeszközök bősége előmozdítja. Így például a varsói vonal majdnem három hadosztály gyalogságot, lovasságot és tábort eszközeikkel szolgálatl és lovakkal együtt egyszerre bír elszállítani. Ha a varsói vonal összes mozdonyai táviratilag utasítást kapnak, úgy 48 óra alatt a varsói indóház állomásnál 45,000 embert, 80 ágyút és a

sükséges lovakat fölvállalhatják, és ezeket 39 1/2 óra alatt Kownoig szállíthatják. A Kowno-Varsói hadműködési alap és a Visztula melléki várnegyszög van tekintetbe véve. A Moszkva mellett összpontosított csapatok 3-4 nap alatt szállíthatók a Visztula melléti eshetleges parancsnok rendelkezése alá és 12 órával rá Nischiből érkezhetnek a színhelyre csapatok, sőt a Volgán és a kaspi tengeren levő 350 gőzzel Oroszország legbeljéből is rövid idő alatt jelenhetnek meg a csapatok a nyugati rész fenyegetett pontjain.

KÜLÖNFÉLÉK.

○ A magyar miniszterium kinevezése, az este vett távirat szerint, bevégzett tény; közzététele azonban csak csütörtökön várható.

○ A posta az este ismét oly későn érkezett, hogy lapunk bezártáig nem juthattunk a lapokhoz.

○ Kolozsvár a miniszterium kinevezése alkalmából örömmilatkozatokra készül. Ez előkészületek aggodalmakat költöttek fel, hogy rendező tiszteletességek lesznek. Senkinek eszébe se volt az örömmünnepe méltóságát effélékkel homályosítani, s tegnap a polgárság és városi lakók minden rétegéből a városházánál érkezett tartatott, melyből kormányzó ö exejához küldött menesztett megnyugtató nyilatkozatot tenni, mit ő exja meg nyugvással vett tudomásul. Reméljük is, hogy a legkisebb kihágás se fog történni, s az igaz ügy minden barátait felkérjük, hogy befolyását minden ok nélküli s méltóságunkon alóli jutaláni surlódás megállítására fordítsa.

○ A múzeum-egylet tegnap tartott közgyűlésén a jelentések feltüntették az egylet minden szakosztályainak tevékenységét, megjelölték a még hátra lévő teendőket roppant halmozott, s főként fájdalmasan hatott a pénztárnoki jelentés azon értesítése, hogy az egylet jövedelme ez évben nagyban csökkent, mert nem hogy a több ezer forintba menő részvénydíj és határlék, többszörös felszólítás- és szorgalmazásra befizetett volna, de még a biztos bevételül nézhető kamat-fizetéssel is igen sokan határlékban maradtak, mely sajnos körülmény alig képesíti a pénztárt csak a folyó költségek hordozására is, s annál kevésbé a múzeum tudományos működésének élénkítésére. Ezen csüggesztő körülményt némileg enyhíté a múzeumi titkár úr azon értesítése, hogy a magyar országgyűlés remélhetőleg múzeumunkat is országos segélyezésben részesítendő, mit azért remél, mert országgyűlésünk még a múlt évben bizottságot nevezett ki, mely az ország tudományos intézetei iránt véleményét kidolgozza.

○ Tegnap a múzeum nagy gyűlésének napján d. u. 5 órakor a város tanztermében F. n. aly Henrik úr igen érdekes mértékanti (metrológiai) felolvasást tartott, mely a nagy számban egybegyűlt közönséget, tudományos becsénél fogva, nem kis mértékben érdekelte; a felolvasás bevezetésül a régi római és byzanci súlymértékeket is-

mertette, és azoknak alkalmazását főként az érmekre. Azután fáradságos kutatások, egybevetések s mily szakértelemmel vezetett következtetések alapján régi történeti és törvényhozási adatok nyomán kiszámította a sz. István által veretett első magyar pénznek a byzanci aranyhoz viszonyított értékét, bemutatta azt, hogy sz. István nem egész, hanem csak is féldenárokat veretett, meg azt, hogy hány ily denár volt egy markába, s végre meghatározta a IV. Bélától egész Zápolyáig Magyarországon használt budai marka és a szebeni marka súlyarányát, szóval tudományos szakavatottsággal felvilágosította és felfejtette történelmünk egyik nevezetesebb, eddig homály leplezte kérdését. Ezen országos érdeklélő bíró érkezés közölni fog egész terjedelmében az évkönyvekben, oda utaljuk azokat, kiket ezen nevezetes kérdés közelebbről érdekel.

— Ö Felsége következő legm. köziratokat méltóztatott legkegyelmesebben kibocsátani:

Kedves gróf Belcredi! Midőn önt saját kérelmére a minisztertanács elnökségétől, az államminiszterium és a rendőrmiszterium vezetésétől kegyelmesen felmentem, feldiszitem önt a legnehezebb viszonyok közt, a leghűbb odaadás mellett tanúsított füláldozásu szolgálatairól elismerésem jeléül a sz. István-rend nagy keresztjével. — Bécs, febr. 7-ké, 1867.

Kedves b. Beust! Eddigi állásának megtartása mellett kinevezem önt a minisztertanács elnökének és ideiglenesen öre bízom az állam- és rendőrmiszterium vezetését. — Bécs, febr. 7. 1867.

— Azon cs. nyilparancs, mely a Lajthán tli tartománygyűlések megnyitását febr. 11-ről február 18-ra elnapolja, szó szerint így hangzik: Mi I. Ferenc József, Isten kegyelméből Ausztria császára stb. minisztertanácsunk meghallgatása után rendeljük: Január 2-ről kelt nyilparancsunk által e hó 11-re összehívott tartománygyűlések febr. 18-án fognak összeülni. — E nyilparancs következő ellenjegyzésekkel van ellátva: Beust, Komers, Wüllerstorff és Meyer lovag.

○ Deák Ferencz f. hó 7-kén este érkezett Bécsbe, s a „Frankfurt“-hoz címzett hotelbe szállt. Kiséri Kovács László, az országgyűlés ház-nagya, a képviselők kíváncsára. Deák még az nap este érkezett Beust és Majláthtal; más nap délelőtt ö Felségénél volt kihallgatáson, s délen a minisztertanácsban vett részt. Hir szerint meg akarják nyerni, hogy fogadják el a király személye körüli miniszterséget.

○ Gróf Andrassy szintén 7-kén éjjel utazott fel Bécsbe.

— Folyó évi febr. 8-kán a városi redoutteremben közszertetben álló művész Litolf Henrik tiszteletére b. Bánffy Kálmán tapintatlejes rendezése alatt díszesbéd folyt le, melynél minden castkülönbség nélkül mintegy 60-an egyenesen foglaltak helyet tisztelői, — az 1/2-3-kor kezdődött, s a mulatság majd 8 óra utánig tartott. Gr. Bethlen Emil kezdte meg a pohárköszöntések sorát francia nyelven, s felköszöntötte a szabad gondolkodásu

embert, a francziát, a becsület- és szentrendjel tulajdonosát, a bölcsészt és a nagy művészt; utána Dr. Szabó József úr egy hosszabb, de igen elmés toastban üdvözölte Litolfban az embert és művészt, német nyelven, melyre Litolf hasonló nyelven felelt. Ö szívekkel akar beszélni és szíve érzelmeit tolmácsolni, de tudja, hogy nyelve erre gyenge, megköszöni ama kitüntetést és barátságot, mely akkorá perczent az ő csekélysege iránt, hogy azt megfizetni nem tudja, de megpróbálja azt a muzsika nyelvén visszaadni, irt Robespier és sok más műveket, s azon halálatosság fejében egy Hungaria című zeneszereménnyben fogja kiönteni szíve érzelmeit; ezután újból gr. Bethlen Emil köszöntött Litolf barátjára Brustelre, s utána Litolf köszöntö meg mindazon műkedvelőknek közreműködésüket, kik hangversenyeit lehetővé tették, s azoknak dícsőségéből méltó részt mutattak ki — kiemelven különösen Mátéfi és dr. Hintz urakat, utána Finaly Henrik elmés toastja következett, mire Litolf Demjén Lászlóra köszöntött, neki tulajdonítván mindazon örömeiket, mikben Kolozsvárt részesedett, mert általa ösztönözöttet ide jöni, „ezen embert, uram, én végtelenül szeretem, értem sokat tett hangversenyeimen kívül, köszönöm „her lieber Demjén,“ s ekkor megölelte megcsókolta, s kivéve egy értékes antique mellőlje s nyakkendőjébe szúrva, így szólott: ez kedves nőtől nyert igen értékes darab, — fogadd emléktől. — Ezután voltak még több apróbb toastok, általános jó kedv a Pongrácz Lajos zenéje mellett, később Demjén László zongorát hozott, jó kedv közt folyt a bor, hangzott a muzsika s élt a kedv egész 8 óra tájig. (K.)

— A kenyérmezzei oszlopra történt újabb adakozások. Horváth Gyula 3 frt, Rak-sányi Turóczy István 3 frt, Gámán János 4 frt, Zsigmond Elekné 2 frt, Zsigmond Dezső 3 frt, Binder 1 frt, Koré Ferencz 1 frt, Mayer V. 1 frt, N. N. Prásztáról 1 frt, Vajda Ottó 1 frt. Közi Miksa György.

* A vivoda bálját nem nagy közönség rész-véte mellett tarthatá meg. A jó kedv azonban így sem hiányzott.

* A nőegylet csütörtökön fogja megtartani nagyszertű alárczos bálját, mely kétségen kívül a farsang legérdekesebb estéje lesz. A nőegylet tagjai díszmenetét rendeznek, melyet a legérdekesebb történeti alakok, s népréseletek fognak érdekesen megtárgyalni. A ki a vidék s városunk szépeit együtt akarja látni, s kinek van még a szegény elnyomorodottak számára is pár forintja, az bizonyosan nem fogja elmulasztani e bál megtekintését.

* Izidóra költeményeire az előfizetési határidő e f. hó 15-kéig le fog járni, s így az ivatek mielőbb be kell küldeni. Izidóra nevét mindenütt ismerik, műveit valódi költői hæv lengi át, s a nöieség, e legszebb zománc, minden sorában visszatükrözik. Ez új költeményeket a legnagyobb érdekléssel várja olvasó közönségünk, hogy a szét-szorva megjelent költői virágokat egy csomóban, egy bokrában lehessen birni.

UJ POSTA.

— Páris, febr. 6. A trónbeszédben a császár az Ausztriával és Oroszországgal létrejött egyességet fogja jelenteni, mely szerint ezen három hatalom a porta ellenében közösen kötelezik magukat, Krétát illetőleg a szultánt csak fennsőbbsegi viszonyában megvédeni.

— Berlin, febr. 7. A „N. A. Ztg“ a „Weser Ztg“ ellenében félhivatalosan kijelenti: Az észak-német hajóhad és kereskedelmi hajók szövetségi ügy lesznek. Bismark grófnak a birodalmi tárgyalások nyilvánossá tétele kívánó törvényjavaslat elleni beszéde mély politikai jelentőséggel bír.

— Florenz, febr. 6. Mintán a bizottságok fontos törvényjavaslatokat tárgyalnak, elnapolta magát a kamara hétfőig. Az egyház szabadságát tárgyaló bizottság igen hosszú ülést tartott; ellenjavaslatlétel még nem ment határozatba.

— Athene, febr. 4. A kormány a kamara elé két panczélós fregát és négy corvette vásárlására vonatkozó törvényjavaslatot terjesztett. Uj külesönt szándékoznak felvenni.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Február 11-n: 5%, Nemzeti kölcsön 100 frt. 72.— 5%, Metalliques 100 frt 62.25. Kamat 64.50.— Bank-részvény 763.—. Hitelintézeti részvény 200 forint 192.—. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2, kr 127.50.—. Ezüst 125.75. Cs. kir. arany 6.03.— 1860. kölcsön 90.80.

Február 5 n: Földterhmentési kötvény magyarországi 72.80. Erdélyi 68.25.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

Nyiltér.*

Zeyk József, monostortezai saját házától gróf Teleki Domokos közepetüzai szöglet-házáig, 6-án este, egy arany karperecet veszített el „Memento“ felirattal. A becsületes megtalálónak 20 o. é. forint jutalmat ígér, ha nekje visszahozza. Zeyk József.

Magyar-Sárdon gazdasági épületeim, melyek a „Victoria“ biztosító társaságnál voltak biztosítva, tűzvész által elhamvasztatván, azon gyors és méltányos eljárás által indítatva, melyet e társaság ezen kár elintézése és kifizetése körül tanúsított, ezennel nyilvános köszönetet mondok a társaság tekintetes igazgatóságának, egyszersmind a jelen esetben is meggyőződve a biztosítás jótékonyágáról a fentisztelet „Victoria“ biztosító társaságot gyors és méltányos eljárása tekintetéből minden biztosítani kívánónak lelkiismeretesen ajánlom. Magyar-Sárd, február 6-án, 1867. Ujvári Ignác.

Werther Herr Czapka!

Ich kann nicht unterlassen meine Bewunderung auszudrücken ein so schönes Instrument wie dasjenige aus Ihrer Fabrik welches ich in Klausenburg bei Herrn Demjén gefunden habe. Ich habe mich dieses Instrumentes in meinen Concerten bedient, und habe jedesmal mit Freude darauf gespielt.

Ihr Ergebener

Henry Litolf.

* Az e téren megjelenő cikkekért egyáltalában nem vállal magára felelősséget a szerk.

HIVATALOS.

Eln. sz. 90. 1867.

(63)

(1—3)

Pályázati hirdetmény.

A felsőleges kir. Főkörmányszéknek f. évi január 25-ről 143 sz. a. klmcs rendeletere szerint ezen hatóságban Parajdon egy gyógyszerár kinyitására engedély adott, melynél fogva a pályázni kívánók oly hozzáadással szolítatnak fel, hogy ezen állomás eluyerhetése szükségeselt képességekről és biztosítékokról szóló bizonyítványokkal ellátott folyamodásukat f. év mártius 31-ig ide beadni ne késsenek. Sz. Udvarhelyt, február 4-én, 1867.

DANIEL GÁBOR

ns Udvarhelyszék id. főkirálybírája.

17. 1867.

II-od alisp. sz.

Idézés.

(59)

(3—3)

Krasznamegyébe kelezett Kr. Horváth közsege határának szabályozása és tagosítása iránt, alólt alispáni bíróság előtt folyamatban lévő kereset rendén f. év márczius 4-re d. e. 10 órára Kr. Horváthiba a közsegházához, kiűzött tárgyalásra mind azon távollévő, vagy bizonytalan tartozkodásu Kr. Horváthi birtokosok, kik a felhozott okoknál fogva, a per rendén eddig tartott tárgyalásokban részt nem vehettek, sőt meg sem idézethettek, hogy az eddig tett lépésekről tudomást szerezvén, jogaik védelmére kellően gondoskodhassanak, ezennel oly hozzátétellel idézetnek meg, miként a távollévők részére ideiglenes pergondnokul Sz. Somlyón lakó ügyvéd Hal-mágyi László neveztetett ki.

Kelt Sz. Somlyón, 1867 év január 28-án, Krasznamegye II-od alispáni bíróságától.

NEM HIVATALOS.

Előfizetési fölhívás

(1—3)

A CSALÁDI KÖR

VIII-dik ÉVI FOLYAMÁRA.

Megjelenik minden vasárnap két iven, czimképes színes borítékkal, 12 kőrajzi arcképpel, évenként huszonegy színezett divatképpel, eredeti négyesűg himzetmintákkal, 700—800 női munkarajzzal, havonként egy természeti nagyságban kivágott ruhaszabási mintával, négy kötet könyvvel és két történelmi műlappal.

Különös kedvezmények: 12 kőrajzi arckép, külön lenyomatokban, összesen 50 kr. — A jelen országgyűlés megnyitása: 50 kr. — Eddig megjelent hét műlapunk egyenkint 50 kron.

Hat kötet könyvet kapnak t. előfizetők: „Női életkép“ czimen; jó lélekkel mondhatom tehát: lapom legtöbb előnyt nyújt a közönségnek; mert ez ad évenként huszonegy színezett divatképet, két eredeti kitűnő műlapot, tizenkét természeti nagyságban kivágott ruhaszabást, tizenkét külön arcképet, harmincznél több eredeti négyesűg-himzetrajzot, nyolczszázánál több hasznos női munka-rajzot és azonfelül négy kötet könyvet.

De nemcsak négy, hét-nyolcz kötetet szeretnék adni mellékletül, és milyen boldogság volna ez reám nézve! Mennyi nemes szorakozást szeretnék az által hölgyeinknek! És nem is oly nehéz ezt elérni. Szerezzen minden előfizetőnk csak egy új pártól és legalább hét-nyolcz kötet könyv mellékletet adhatok évenként.

Uj féle új nagy műlapunk pedig:

„Imre királyi halála.“

E műlap már készen van és valóban méltó társaihoz és díszére szolgáló magyar hajlékoknak.

A féleli műlapokban, valamint a könyvilletményekben minden féleves t. előfizetőnk részestül, de a féleli díjat két részletben is be lehet küldeni, és a mint a díjat és az értéket járó 30—30 krt veszzük, megküldjük az új győgyörül műlapot azonnal, az első két könyvet pedig február elején, a mint kikerülnek sajtó alul.

Szíves gyűjtőinknek azonkívül, ha csak egy új előfizetővel növelik is a lap pártolónak számát, „Emilia beszéde“vel, vagy ha e két kötetet már birnak, oly emlékekkel kedveskedem, mely legméltóbban fejezi ki lekötöttségemet.

Előfizetési-díj: évnegyedre 3 frt; félére 6 frt; egész évre 12 frt. Azonkívül a rendszer féleli műlapért és könyvmellékletekért félevenként 30—30 kr.

A pontos szétküldésről kezeskedem. Gyűjtőinknek hat példány után tisztelet-példánnyal szolgálok.

EMILIA.

ÉRTESÍTÉS.

(6—*)

Mintán az urbéri és tizedkárptólási utalványokra adandó obligatiokat csupán Nagy-Szebenben lehet kivenni, — s ez okon vagy a költséges odautazás, vagy pedig megbízásuk útján elintézés esetében a leszámítás kikerülhetlen, — ez okon alólt egész tisztelettel jelentem a t. cz. birtokos uraknak, hogy a bécsi napi cursuson alól egy százalékkal kifizetem az utalványokat, — a kész obligatiokat pedig egy százalékon alól is veszem, s ezek realisáltságát levél útján is elintezem. Mindenféle couponokat teljes értékükben, s minden levonás nélkül fizetek. Kelt Kolozsvárt, január 10-én, 1867.

EISENBERGER LIPÓT.

(58)

12/2

(3—3)

Hogy lehet valaki gazdag, a nélkül hogy pénzét elveszítse??!

Vegyen nálam egy

száz forintos es. k. jutalék sorsjegyet az 1864-ik évről

részletfizetés mellett, mikor is csak 10 frtot kell befizetni előleg gyanánt, és a maradékot havi 5 frtos részletekben kell fizetni. A mindenütt ismeretes sorsolási tervezetből látszik, hogy már a befizetések folyama alatt is 8-szor lehet játszani, ezek közt:

3 nyerőszám 250,000 ft.; 2 nyerőszám 220,000 ft.; 3 nyerőszám 200,000 ftos van. Továbbá: hogy ezen sorsjegyeknél a betét soha el nem vesztet, mivel minden sorsjegy húzásra kerül, és legutolsó esetben is 145 frtos nyer. A legkisebb nyeremény is évenként 5 frtal gyarapodva annyira nő, míg a 200 frtot eléri. A közelebbi éven 5 húzás történik, n. m.

1-ő Mártiusban nyer 800 sorsjegy 423,800 frtot, közülük 1 sorsjegy 200,000 frt.

15-dik Aprilisben " 1000 " 427,800 " " 1 " 220,000 frt.

1-ő Juniusban " 800 " 452,500 " " 1 " 250,000 frt.

1-ő Septemb. b. " 900 " 442,500 " " 1 " 200,000 frt.

1-ő Deczemb. b. " 800 " 452,500 " " 1 " 250,000 frt.

A nyeremények kifizetése a es. k. állampénztár által történik Bécsben.

Azok, kik legkésőbbre Február 20-ig nálam egy ily sorsjegyet részletfizetés mellett vesznek, mindjárt az első befizetésekor kapnak jutalomul egy eredeti sorsjegyet a X-dik állam-sorsjátékra, hol 4097 nyeremény lesz, köztük 3 főnyerő: 100,000 frt, 50,000 frt, 25,000 frt ingyen. A részletek tetszés szerint előre is fizethetők. Megbízások csak bérmentve fogadtatnak el, s csak a következő képpen kell írni:

Herrn Karl Spitzer's Wechselstube in Wien Lichtensteg Nro 2.

Als Angabe auf ein Stück.... der k. k. österr. Prämienlose vom Jahre 1864 zu 100 Gulden, sende ich Ihnen anbei Gulden.... und verpflichte mich den Rest von 90 fl. in monatlichen Raten von 5 fl. abzuzahlen. Ferner lege ich 66 kr. als Stempelgebühr bei.

Egyszersmind ajánlom a minden töképezés és sorsjegy birtokosnak nélkülözhetlen időszaki lapomat „Die Wechselstube“ a n. érd. közönségnek. Előfizetési ára évenként bérmentes szétküldéssel 2 frt.

Legmélyebb tisztelettel

SPITZER KÁROLY Bécsben, pénzváltó.

Arverési hirdetmény.

A felvinczi ev. ref. ekkleziája — nemes Aranyorszékben — vendégfogadója, mely közvetlen az országút mellett fekszik, az abban gyakoroltatni szokott minden keresomarlási joggal együtt 1867-dik év Szentgyörgy napján kezdőleg három egymást követő évekre a többet ígérnek haszonbérbe fog adni, felkáltási ár 800 frt o. é. bántapénz ennek fizede.

Az árverés tartatik a felvinczi ev. ref. papi laknál mártius 3-kán, hol a részletesebb föltételek addig is megnézhetők.

Nyári, őszi és téli oltó-ágak.

140—160 alma és körtve válfajokból, darabja 2 kr. Kaphatók: Fejéregyházán a kertészeti gazdaszattól. Utolsó posta Segesvár.

(64)

12/2

(1—4)

A fogak tisztasága és épen tartása végett.

Orvosi figyelmeztetés!

Alóltrottunk több év óta vett alkalma dr. J. G. POPP Anatherin-Szájvizéről, ugy saját használat, mint betegieneli megrendelés által azon meggyőződést szereztük, hogy ezen szert vitathatlanul minden más tétért felül-mul, mert nem csak hogy a szájból a rossz szagot eltávolítja, hanem annak tisztaságát fenn tartja és a fogakat épen tartja.

Lovag Schüller August m. p. Dr. med. és az orvosi egyetem tagja Bécsben.

Egy palaczk ára 1 frt 40 kr. Csomagolás 20 kr.

Erdélyországra néve kaphatár: WOLFF J. gyógyszer, továbbá: kaphat Dr. Hintz György és Engel J. gyógyszer, uraknál Kolozsvárt, és az ország minden gyógy-tárában.

Nyomatott az ev. ref. fötanoda bettiivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.